

NPOR. JAROSLAV LOHRER-LOM, PŘÍBORSKÝ RODÁK - MLADÝ HRDINA OD SOKOLOVA

Mgr Irena Nedomová, kronikářka

Zpracováno: prosinec 2016

Většina z nás Příbořáků ví, že máme ve městě základní školu, která se jmenuje Npor. Loma. A nejen to - v Příboři se můžeme projít i ulicí téhož jména. Ale víme, kdo **npor. Lom** byl? Většina pouze tuší. Dnes se o něm dozvíte více. Na úvod jen stručně: **byl to mladý člověk, kterému nescházela odvaha a odhodlání. Co mu ale scházelo, byl kus štěstí. Byl to muž, který se narodil před sto lety - v Příboři**

ŽIVOT CHLAPCE, MLADÉHO MUŽE

Jaroslav Lohrer se narodil 4. ledna 1917, tedy před 100 lety, v domku č. 388 v dnešní Stojanově ulici. Je to domek pod farou blízko železniční tratě. Dodnes stojí. Jeho tatínek Emil byl železničním zřízencem.

Jaroslav v letech 1923–27 chodil do cvičné školy při učitelském ústavu v Příboři. Od r. 1927 do r. 1933 studoval na místním reálném gymnáziu. Na jeho studentská léta svého času vzpomínal profesor Josef Luňáček, který ho na gymnáziu učil kreslení: „... Vzpomínám rád na toho tichého chlapce, zaníčeného pro všechno krásné a ušlechtilé. Byl synem železničáře a pro svou milou povahu byl oblíben nejen u spolužáků, ale i v Sokole, kde od dětství cvičil, účastnil se spolkové činnosti jako jeho starší sestra. Jaroslav patřil mezi nejlepší kreslíře a tato záliba ho

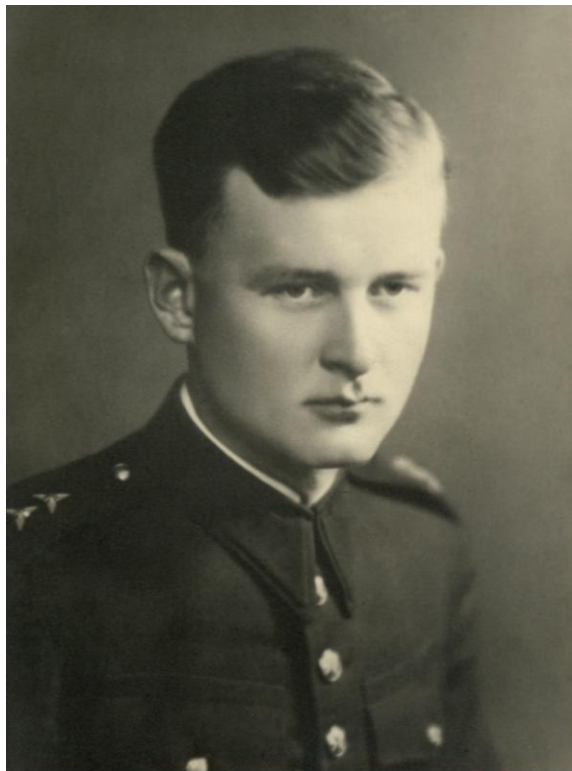
doprovázela celým životem za dob studijních i na vojně...“

V roce 1933 odešel jeho otec Lohrer do důchodu a rodina se přestěhovala do Místku, kde Jaroslav pokračoval ve studiu gymnázia. Tam v roce 1935 maturoval.

Po maturitě se hlásil na Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. Nebyl však přijat. A tak nastoupil prezenční vojenskou službu u pěšího pluku ve Valašském Meziříčí jako důstojnický aspirant. Působil zde v letech 1935–1936. Jeho touha být vojákem ale přetrvávala a Jaroslav se opět přihlásil ke studiu vojenské akademie. Byl přijat a v roce 1938 vyřazen v hodnosti poručíka.

Potom sloužil u vojenského útvaru v Komárně a krátce v Topolčiankách. Na Slovensku jej zastihla zářijová mobilizace (1938). Vrátil se k rodičům do Frýdku-Místku. Tady zažil v březnu 1939 okupaci Československa. V červnu toho roku se rozhodl ilegálně odejít za hranice a vstoupit do československé jednotky v Polsku. S ní prošel několika výcvikovými tábory, např. v Malých Bronovicích u Krakova. Po odchodu do emigrace přijal krycí jméno **Lom**.

Marie Demlová, sestra, později na bratra vzpomínala: „Po maturitě odešel Slávek na vojnu. Když byl ve Vojenské akademii v Hranicích,

psali jsme si dvakrát týdně, na nic si nestěžoval. Všechny vojenské těžkosti statečně snášel. Když odešel za hranice do Polska a později do Ruska, chtěl, aby naše rodina netrpěla, tak si dal tajné vojenské jméno Lom.“

V Malých Bronovicích se Jaroslav Lom v červenci 1939 seznámil s Miroslavem Šmoldasem (později generální inspektor ČSLA): „Lom byl člověk ryzího charakteru. Přes tehdejší fyzické mládí s vytříbeným smyslem pro plnění všech povinností a s velmi citlivým vztahem k přátelům i k podřízeným vojákům.“

Z Krakova Lohrer-Lom odjel do Buzuluku. Deník si nepsal, ale maloval. Profesor Josef Luňáček řekl: „Jeho jedna kresba líčí, jak odjíždí vlakem z Krakova jako člen polského regionu do SSSR.“

Do Buzuluku Lom dorazil 5. února 1942 a hned se zapojil do budování tamní československé vojenské jednotky. Byl příslušníkem velitelského a instruktorského sboru 1. československého praporu v SSSR. „Hned na počátku mého pobytu v Buzuluku,“ líčil ve vzpomínkách Adolf Sonek z Havířova, major v záloze, „jsem se

Foto J. Lom dostal od své ruské přítelkyně 20. 12. 1942.

seznámil s Jaroslavem Lomem, který měl zájem o vojáky, kteří pocházeli z jeho kraje. Scházeli jsme se na nádvoří kasáren i mimo ně a zvláště v pěveckém kroužku. Zvláště vzpomínám na chvíle, kdy jsme se sešli v pěveckém kroužku a zpívali havířské písničky z Ostravska a slezské písničky. Ty měl obzvláště rád. Znal jsem ho i jako vzorného kamaráda a výtečného velitele, který nedělal rozdílu mezi vojáky a důstojníky. Při společném cvičení nezapomněl nikdy pochválit vojáky za vzorné chování a splnění bojového úkolu. Naposledy jsem ho viděl 7. března 1943, kdy šel kolem našeho obranného postavení v Mirgorodě, blízko Sokolova. Pamatuji na ten den, poněvadž npor. Lom na nás volal: *Tak chlapci, půjdeme do toho a vy, Ostraváci, bojujte jako byste bojovali o Ostravu! Na druhý den jsem se ve večerních hodinách dověděl o hrdinské smrti npor. Loma...*

Zajímavé je i další svědectví. Ing. František Sedláček, generálporučík znal Loma také z války: *„.....vždy se jevil jako člověk nadmíru čestný, skromný, velmi inteligentní, v kolektivu oblíbený pro svou veselou povahu a vtipnost. Nikdy nikoho nezarmoutil, naopak, vždy se snažil kamaráda i svého podřízeného rozveselit a rozptýlit jeho dočasnou bolestí a neúspěchy. Jako velitel kulometné roty byl velmi náročný, ale spravedlivý. Podřízení ho měli velmi rádi a jeho rota byla jedna z nejlépe vycvičených z našeho praporu...“*

NPOR. LOHRER-LOM V BITVĚ U SOKOLOVA

Existuje mnoho studií, článků i zapsaných vzpomínek o tom, jak bitva probíhala. Pro nás je bitva důležitá v souvislosti se jménem příborského rodáka.

30. ledna 1943 se 1. polní prapor s necelou tisícovkou mužů a žen vydal z Buzuluku na západ. Zhruba po měsíčním přesunu se jednotka dostala do prostoru ukrajinské vesnice Sokolovo, na jih od Charkova. Absolvovala skoro tři týdny jízdy po železnici a dvanáct dnů 350 kilometrů pěšího nočního pochodu v třeskutém mrazu. Rozkaz pro 1. čs. samostatný polní prapor zněl jasně - udržet postavení na břehu řeky Mža a zabránit nepříteli v jejím překročení. 3. března byl tento rozkaz písemně potvrzen. Rozhodující bitva přišla o pět dní později 8. 3.

Ludvík Svoboda, armádní generál, ve své knize Z Buzuluku do Prahy popsal: *„Před polednem se velitelé čet střídají u nadporučíka Jaroše, rozhodného velitele sokolovské obrany, který ještě jednou projednal se svým zástupcem Jaroslavem Lomem všechna postavení a bojovnou připravenost. Naposled od něho odchází veselý, mladý důstojník, oblíbený u vojáků, velitel kulometné roty – nadporučík Jaroslav Lom.“*

Po zaujetí obranného postavení byla kulometná rota npor. Loma rozdělena po četách k zesílení obranného postavení pěších rot. Sám npor. Jaroslav Lom si vybral své velitelské stanoviště u čtyř přidělené k první rotě npor. Otakara Jaroše, která byla v nejvíce ohroženém směru. Proti této rotě útočily jednotky německé 6. tankové divize. Po celodenním boji byli obránci ze Sokolova vytlačeni. Jaroslav Lohrer-Lom během těchto těžkých bojů padl.

Na jeho poslední chvíle vzpomínal kpt. Jan Ivanco z Opavy: *„Jaroslav Lom těsně před útokem fašistů chodil od jednoho kulometného hnízda k druhému, prohlížel, radil, napomínal. Vojáci už z dálky poznali vytáhlou postavu a světlé vlnité vlasy nad veselými očima. Když bylo vše v pořádku, spěchal do sokolovského kostelíka k Jarošovi. Byli dobrými kamarády, hlásil splnění bojového úkolu - zaujmout obranné postavení. Nemyslel na válku, na boje, nemračil se, dobrá nálada ho stále neopouštěla, takový byl pořád a nezměnil se, ani když první střela z německého tanku dopadla mezi vojáky. Tanky se blížily, pěchota za nimi, Němci šli jako na pochod. Lom vyběhl z krytu, dal povel k palbě a kulometry zarachotily - výsledek byl tu, německé jednotky se daly zmateně na útěk. Pak ale zasáhly tanky. Po zjištění odporu začaly ostřelovat kulometná hnízda. Lom se rozhodl kulometná hnízda přemístit, jenže tanků bylo mnoho. S pěchotou si dovedl poradit, ale co proti tankům? Lom měl ve svém mužstvu velké ztráty a obsluha kanonu byla zničena. Lom nechává kulomet a přiskakuje k dělu. Zahájil boční palbu proti německým tankům a s velikou radostí křičel: Za naši rodnou zem, za Československo! Vojáci se rozběhli po pláni směrem ke kostelíku, jen Lom bojoval do poslední chvíle u děla, kde byl zasažen. Jeho světlé vlasy plné krve a bláta se strnule dívají na modré nebe. Stačilo jen málo, aby se svými vojáky odběhl se skrýt do sokolovského kostelíka...“*

Vzpomínal i Bohumír Lomský, armádní generál: *„Patřil k našim nejmladším poručíkům. Opustil svou rodnou zemi, aby mohl se zbraní v ruce bojovat proti okupantům. Se zahájením boje u Sokolova jsem pozoroval spolu se Svobodou hrdinný boj našich kulometníků a protitankistů. Když většina z nich padla, zaměnil je u protitankové pušky Jaroslav Lom. Zničil dva německé tanky, ale pak byl smrtelně zraněn. Nemohli jsme jej pochovat.“*

A do třetice - v už zmíněné knize Z Buzuluku do Prahy se píše: *„... Npor. Lom odvrací lavinu nepřátelské pěchoty, kulometry jsou vyřazeny, rozdrceny těžkými tanky, už mlčí! Veselý nadporučík Lom nezpívá, jako vždy zpíval, úsměv zmizel z bledého obličeje a horečnatých očí. Plný zásah nepřátelského tankového kanónu vyřadil obsluhu protitankové pušky. Jsou mrtvi. Nadporučík Lom běží přískokem k dlouhé pušce, zjišťuje, že je v pořádku, zaléhává a s rozvahou střílí po nejbližším tanku. Ruce se chvějí — minul. Klid! Teď zasáhl, ten nejbližší vyřadil a znovu míří — zasáhl i druhý. Ale jsou tu další dva obrovité tanky. Ani nestřílejí — nesmírná lavina železa zavalila statečného velitele kulometné roty, nadporučíka Jaroslava Loma.“*

Jaroslav Lohrer-Lom, příborský rodák, padl v boji u Sokolova 8. března 1943 ve věku 26 let.

1. československý polní prapor udržel svou linii do 13. března. Pak byl pod hrozbou obklíčení z fronty stažen.

PO VÁLCE

Npor. Jaroslav Lom byl za své hrdinství a statečnost vyznamenán in memoriam několika řády. Prezident republiky mu propůjčil Řád rudé hvězdy, presidium Nejvyššího sovětu SSSR mu propůjčilo Řád rudého praporu (17. 6. 1944). Po válce (8. 12. 1945) byl oceněn Československým válečným křížem 1939 a povýšen do hodnosti kapitána. V roce 1963 mu byla udělena Sokolovská medaile k 20. výročí bitvy u Sokolova.

To, že o npor. Jaroslavu Lohreru-Lomovi mnohé víme, na tom má zásluhu pan Vilém Vlček z Frýdku Místku (žil v letech 1927–2010). Napsal o npor. Lomovi knížku *Hrdina od Sokolova neumírá* (r. 1973), je v Muzeu Beskyd. Také publikoval vše, co nashromáždil, v periodiku *Těšínsko* v r. 1975. Shromažďoval především vzpomínky tehdy žijících spolubojovníků npor. Loma, velmi záslužná práce. A i on sám si v rámci projektu *Paměť národa* zavzpomínal: „Ještě jedna zajímavá věc se pojí s Lohrer-Lomem. Když jeho sestra přebírala in memoriam od generála Svobody jisté vyznamenání, tak mu povídá při podávání ruky: „Pane generále Svobodo... tak se nezlobte, ale bylo to zapotřebí? Tolik smrti? Tolik našich chlapců tam padlo u Sokolova... Bylo to zapotřebí? Museli jste se dobrovolně...?“ Generál Svoboda úplně sklopil hlavu a kapaly mu slzy z očí, že mu to vyčetla.“

Onou sestrou byla Marie Demlová-Lohrerová žijící tehdy ve Frýdku Místku. Ale i maminka přežila smrt svého syna. V kronice města Příbora pan kronikář Ant. Sattke v roce 1964 napsal: „Ve Frýdku Místku žije milá, bělovlasá paní. Dnes už vyrovnaným životem, ale málokdo věděl, co Josefa Lohrerová prožila. Před jedenadvaceti lety 8. března 1943 - nastoupili do svého prvního boje s fašisty českoslovenští vojáci v SSSR. V onom mlhavém, mrazivém ránu skončil pod pásy německého tanku s protitankovou puškou v ruce nadporučík Jaroslav Lohrer-Lom, příborský rodák. Voják, který se chtěl vrátit do vlasti, za jejíž svobodu bojoval.... Učitel Ivan Gavrilovič Gončarenko, správce sokolovského muzea se jen náhodou dověděl od československých turistů, že maminka Jar. Lom Lohrera žije, proto jí napsal. V dopise mimo jiné uvedl: „Děláme všechno, aby na hrobě československých vojáků v Sokolově kvetly od časného jara do pozdního podzimu květiny. Pošlete nám fotografii svého syna, na věčnou paměť pro ty, kteří do našeho muzea přijdou.“ (Výpis ze zpráv *Nové Svobody* z 8. 3. 1964.)“

Kromě vzpomínek se dochovalo také přání, které věnovali svému veliteli jeho spolubojovníci.

Četař Richard Tesařík (1915–1967) - v jedné z knih se píše: „Byl to Tesařík. Jemu připadla čest, aby na osvobozené rodné půdě jako první československý důstojník podal hlášení prezidentovi. A opravdu si této cti zasloužil tím jediným, čím si tuto čest může zasloužit voják: hrdinstvím, pohrdáním smrtí, nezlomnou věrností ke své vlasti.“ Šlo o návštěvu E. Beneše v Košicích. V r. 1964 si R. Tesařík tehdy už generálmajor v záloze právě u této stati v knize vlastnoručně připsal: „To si myslel pan spisovatel, ale já měl v životě jednu smůlu, že jsem včas nepadl.“

A handwritten note on lined paper with a colorful striped border on the right side. The text is written in cursive and reads: "Veliteli druhé rotě npor. Lomovi Jar. poddůstojníci čt. Tesařík R. čt. Frlha's svob. Duda Jar."

Druhý muž podepsaný na přání - svobodník Jaroslav Duda (1911–1944) byl u Sokolova raněn, přežil. Osudný se mu stal 1. 10. 1944, kdy padl jako podporučík 1. pěšího praporu 1. čs. samostatné brigády v bojích o Duklu.

6
Dnes v den tradic, cítíme jak jest nám domov drahý.
Přes nekonečné bílé pláne, letí naše vzpomínání.

Právě tak jako kdysi doma, mráz kouzlí v okna svoje květy,
právě tak sníh pod nohama chrastí, jen v červánku zopad
oheň války - šlehá - lešmí.....

U dnešní den kdy všichni lidé svoje hřeby mírní,
u všech seace citem zvláštním zachvějí se, naše seace,
vřadři jsou však než kdy jinoly, my jsme jimi
naše zloba nezmění se

Zajímavý je dochovaný deník, „v němž zdařilými kresbami Jaroslav Lom zachytil dlouhé putování přes Krakov do Sovětského svazu. Deník končí kusými poznámkami z listopadu 1940 a z ledna 1941, kdy vykonával službu velitele roty. Vyznamenání i Deník opatrovala jeho ovdovělá sestra Marie Demlová-Lohrerová“, napsal Vilém Vlček před léty. Vyznamenání jsou ve státním archivu, Deník nevíme.

PŘÍBOR A NPOR. J. LOHRER-LOM

20 let po smrti J. Loma

„Aby i mladší generace příborských občanů seznámila se s osobností českého hrdiny v bojích za druhé světové války, byl obraz Jaroslava Loma-Lohrera **vystaven** ve výkladní skříni spořitelny na radnici,“ píše se v kronice v r. 1963.

21 let po smrti J. Loma

Ulice Npor. Loma

v kronice je uvedeno pod heslem Přejmenování uli, že k 29. 12. 1964 byly některé ulice přejmenovány, jiné nové vznikly. Ulice Npor. Loma nahradila Farní uličku. Dnes ale víme, že ulice Npor. Loma je jedna z ulic na „starém“ sídlišti. Ulici Npor. Loma najdeme také ve Frýdku-Místku i v Sokolovu.

Fotografie dokazuje, jak to ve výkladu spořitelny v r. 1963 vypadalo.

32 let po smrti J. Loma

Pamětní deska v Příboře - rodný dům Jaroslava Lohrera-Loma

**V TOMTO DOMĚ
SE NARODIL DNE 4. 1. 1917
NADPORUČÍK
JAROSLAV LOHRER-LOM,
KTERÝ PADL V BITVĚ
U SOKOLOVA 8. 3. 1943.**

Na rodném domě č. 388 npor. Jaroslava Lohrera-Loma ve Stojanově ulici byla 6. května 1975 odhalena pamětní deska. Obsahuje reliéf – portrét Jaroslava Lohrera-Loma

a nápis:

Den odhalení pamětní desky byl dnem 30. výročí osvobození Příbora. Účastníci akce pořádané městským národním výborem a místním výborem Svazu protifašistických bojovníků se setkali u radnice. Odtud šli s dechovou hudbou k domku. Hrála se i skladba Ktož sú Boží bojovníci. Akci zahájil Alois Valchař. Slavnostní projevy přednesli a desku odhalili plk. Mil. Opravit a pplk. v. v. A. Steiner z Brna. Arnošt Steiner (1915–1982), příslušník kulometné roty, byl podřízeným npor. Loma. On a sestra npor. Loma byli vzácnými hosty setkání, jehož se podle kronikáře účastnilo na 700 osob!

Zdravice přednesli i zástupci sovětské posádky z Frenštátu a pionýři ze ZDŠ ve Sviadnově, která už tehdy nesla jméno npor. Loma. V programu zpíval pěvecký sbor ZDŠ Jičínské řízený uč. Ilonou Čiernou. Věnce byly u domku položeny za tónů Pochodu padlých revolucionářů. Na závěr zazněla Internacionála. Některé zdroje uvádějí, že slavnost ukončily salvy.

A deska? „Vypracováním návrhu na desku pověřila krajská umělecká komise akad. sochaře Pavla Chrásku z Opavy. Odlití slévarenské a umělecké pomohl zajistit ředitel slévárny n. p. Tatra Kopřivnice Ing. Richterek. Práci řídili Ing. Štípek, slévači Pavlačik z Příbora a Klozík z Vlčovic, oba zaměstnanci n. p. Tatra Kopřivnice. Jmenovaní byli uvolněni pro závod Strojovnit Krnov, kde byla pamětní deska zaformována a odlita. Veškeré technologické práce s úpravou byly provedeny v kovomodelárně Tatra Kopřivnice. Celkový náklad činil 42.481,50.“ Tolik údaje z kroniky Příbora.

Deska byla renovována k 60. výročí úmrtí Lohrera-Loma. V tomtéž roce 2003 se u desky konala květnová slavnost osvobození města Příbora - první a zatím poslední

45 let po smrti J. Loma

Základní škola Npor. Loma v Příboře - škola nese jméno hrdiny od 1. 10. 1988. Byla to tehdy velká sláva. Fotky z ní jsou uloženy v archivu školy.

Jaroslav Lohrer-Lom byl podle pamětníků odvážný mladý člověk, který nechtěl sedět doma se založenými rukama v době, kdy byla ohrožena jeho vlast. „**Škoda, že je tomu již tak dávno, kdy jsem měl možnost s Jardu prožít spoustu trpkých, ale i pěkných chvil v dobách, kdy jsme se připravovali na frontu, a škoda, že Jarda padl již v prvním boji Čechoslováků v SSSR - u Sokolova...**“ litoval generálporučík Ing. Frant. Sedláček. Škoda....

Zdroje: kroniky města Příbora - III. a IV. díl; Loukotka, Lubomír. Vzpomínky - pomníky a pamětní desky v Příboře, Příbor; Fond Státního okresního archivu Frýdek Místek; Měsíčník města Příbora, únor 2003: Miroslav Olšaník - Hrdina od Sokolova; Vlk, Vilém. Hrdina od Sokolova, Palkovice 1994; Archiv Frýdecko-místeckého Deníku 27. 2. 2009; Tomáš Foldyna: Paměť národa; Svoboda, Ludvík. Z Buzuluku do Prahy; Kladenský Deník 3. 4. 2016. Těšínsko 1975, ročník 18, číslo 1; Miroslav Brož: <http://www.dukla1944.com/pametnici/gen-mjr-v-z-richard-tesarik/> Všem osloveným děkuji!!!

Marie Demlová-Lohrerová ve škole Npor. Loma